

Hangversenyekről

2011. szeptember 25. – Nemzeti Filharmonikusok

Bartók Béla halála évfordulójának előestjén Bartók és Mahler egy-egy művét tűzte műsorra zenekara élén Kocsis Zoltán. Nyitászámként A csodálatos mandarint hallhattuk, „M. Tóth Géza animációs filmjének vetítésével”. Ez a meghatározás, amely a MüPa Műsorkalauzában szerepel, sokkal reálisabb, mint a koncertprogramban olvasható „összművészeti produkció M. Tóth Géza közreműködésével”. Merthogy összművészetről nemcsak a kifejezés wagneri értelmében, hanem egyáltalán nem beszélhetünk. Az „össz” arra utal, hogy (esetünkben: auditív és vizuális) tényezők egymás hatását erősítik. Ehelyett azonban inkább ismételtlen arról bizonyosodhattunk meg, hogy mennyire elsődleges érzékszervünk a szem. A látvány magára vonja a figyelmet, s ezáltal a hallgatnivaló háttérbe szorul, másodlagossá (háttérzenévé) válik. Második alkalommal láttam M. Tóth Géza animációs filmjét, tehát a rácsodálkozás gesztusával nem kellett számolni – mégis, nehéz volt nyitott szemmel a kompozícióra/előadásra koncentrálni. Mert azt etikátlannak tartottam volna, hogy kizárom a látványt, s csak a zenét hallgatom. Pedig zenei értelemben biztosan jobban jártam volna. Így viszont maradt tanulságnak a két szféra ellenpontosító mivolta; egy szavakkal elmondható „rémtörténet” zenei megjelenítése – és szavakba nehezen önthető, visszatérő látvány-mozzanatokat alkalmazó, ezáltal a megformáltság érzetét keltő, a zenemű cselekményét nyilvánvalóan illusztrálni nem szándékozó animáció. Ez utóbbinál zavaró a Lány-alak „öltöztetős babává” degradálása, s ami nyilvánvalóan hiányzik: az indulatok átélhetősége.

A Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem közönsége vélhetően a produkció „kísérlet”-jellegére, újítási szándékára fog emlékezni, nem pedig arra a differenciált muzsikálásra, amelyet Kocsis Zoltán irányításával a „Bartók Új Sorozat” hangfelvételei során anyanyelvi szintű Bartók-értelmezésre képessé vált zenekar produkált.

Gondolhatnánk arra is, talán a vizualitás, az új ábrázolási módok iránt fogékony fiatal közönség megnyerésének szándéka vezetett ehhez a produkcióhoz – szomorú beismerése lenne ez az utóbbi évtize-

dekbeli magyar zenei nevelés teljes hatástalanságának.

A szünet után Mahler remeke, a Dal a Földről csendült fel, Komlói Ildikó és Christian Elsner közreműködésével. Nevezhetjük akár szimfóniának, akár szimfonikus költeménynek, az énekszólamnak (az általa „elmondott” szövegnek) megkülönböztetett szerepe van; tehát az előadógárda feladata lehetővé tenni ennek érvényre jutását. Kocsis Zoltán ezerszínű zenekarában gyakran szorultak háttérbe az énekesek; Christian Elsner tenorja elsősorban a magas régióban érvényesült; amikor viszont a hangszerekkel azonos fekvésbe került, a szöveg-fordítás feliratára kellett szorítkoznunk. Zeneileg önmagában következetes megoldás volt az énekes részéről, hogy nem forszírozta a hangerőt – ám ezáltal szinte észrevétlenül olvadt a zenekari szövetbe. Komlói Ildikó igyekezett kiküzdeni szólama érvényesülését – ám az erőltetett-kikényszerített volumennél volt egy határ, ahol elvesztette azt az érzékeny kontrollt a hangja felett, amelynek a halkabb részek emlékezetes pillanatait köszönhetjük. A monumentális vonós-karon belül a brácsa a szólisztikus helyek bensőségségével, a csellószólam az éneklő dallamformálással emelkedett ki, a bőgősök pedig a néha már-már effekt-számba menő, kivételes tónussal. Remekeltek a fúvósok; a fuvola és az oboa a szóló-állások személyes hangú megformálásával tűnt ki. Amit különböző elemzésekben áttetsző hangszereletről, latinosan világos szerkesztésről lehet olvasni, leginkább a differenciált dinamikának köszönhetően hallhattunk. Ezúttal aligha volt objektív mércéje egy-egy dinamikai előírásnak; egyik pianót a másiktól „ég és föld választotta el” – s éppen ennek az értelmezettségnek köszönhetően kelt életre az ezer színben villódzó partitúra. Az elképzelés Kocsis Zoltáné – de elismeréssel kell adózni a tényleges megvalósításban részt vevő valamennyi muzsikusként.

Az egész est hatásához nagyban hozzájárult az a fajta személyesség, ami attól hatotta át az előadást, hogy a ritmusvilág mindkét mű esetében korántsem csupán a leírtak pontos megszólaltatásaként jelent meg, hanem értelmezett tartalomként; a tánc-jelleg dominanciája, s az, hogy a gazdagon rétegzett faktúrában nincsenek értelmezetlen (funkciótlanul) megszólaltat-

tott frázisok, vitalitást biztosított valamenynyitételnek.

Fittler Katalin

2011. szeptember 26. – Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara

A Kodály-bérelt nyitókoncertjét követően került sor a Dohnányi-bérelt nyitókoncertjére. Az együttest az elnök-karnagyi tisztelet idén február óta betöltő Győriványi Ráth György vezényelte. Mesterművek az előző századfordulóról – ezt a címet kapta az ismertetőfüzetben a program, s valóban, ráillik ez a meghatározás a többé-kevésbé ismert kompozíciókra. Richard Strauss szimfonikus költeménye, a Don Juan a nagyság jegyében hangzott fel. Már az indulás sejtette a hős léptékét, és a visszafogottabb dinamikájú szakaszt követően sikerült hatásos fokozással zárniuk a tételt. Amit keveselltünk, az a szuggesztivitásból adódó ellenállhatatlanság; erről a Don Juanról tudomásul vettük formátumát, ám nem keltett elragadtatót érzéseket (sem csodálatot, sem távolságtartó megrendülést). A túlcsonduló életszeretet és magabiztosság képzelet talán csak az idők során ráakodott máz – de enélkül kevesebb volt a hős vonzereje, pontosabban az a személyesség, amelyet egyébként iránta érezni kényszerültünk volna.

Dohnányi Konzertstükkjét elsősorban a remek szólista, Varga Tamás személye tette érdekes-izgalmas hallgatnivalóvá. Az elegáns-bravúros darabhoz sajátos életérzés tartozik, amelyben a szerző otthonos volt, ám a mai kor embere számára már-már „megtanulnivaló”. A műben rejlő elegancia nem jutott kifejezésre – talán a lelkesen játszó nagyzenekar önmagában is nehézkesnek bizonyult ahhoz, hogy kecsességben, „gráciában” partnere legyen a szólamát problémátlanul interpretáló csellistának. Rachmanyinov II. szimfóniájában viszont nagyonis szükség volt a monumentális együttesre, hogy mindvégig kifejezésre juttassák a zenei anyag tömörségét, sűrűségét. Győriványi Ráth György gyakrabban vezényel operákat (tehát árokban) – talán ezzel is összefügg (habár korántsem tűnt részéről kényszermegoldásnak), hogy az ütemkezdő „egyeket” nem lefelé üti, hanem felső pontot választ. Valószínűleg megbízható ez a játékosság, hiszen plasztikusan látszik (legfeljebb a hegedűsöknek kell a látóterü-

ket növelniük), mindig megbízható. A dirigens egy-egy terület plaszticitását azonos típusú mozgással is biztosítani akarja – ám az új anyaghoz mindig gondoskodik új ko-reográfiról. Hosszasan nem történik más látszólag, mint „rugózás” és ütemezés – majd jön egy ívelt mozdulat, s ezzel hatásos formai lekerekítést ér el. Kiváltképp öröndetes, hogy a különböző formarészek illetve tematikus szakaszok határán azonos intenzitással igényli az előzmény lekerekítését és a következmény pontos, az új hangulatnak megfelelő indítását. Ettől tagoltak a nagyformák, s a hallgató nem érzi magát elveszettnek akkor sem, ha ismeretlen tételekben próbál tájékozódni. Győriványi remek érzékkel alkalmazza a tükörmozgásokat; nála nem üresjáratok, hanem mindig célja van velük; néhol erősíti a kifejezés intenzitását, máskor a nagy apparátus pontos együtt-játékát szándékozik megkönnyíteni. Mozdulataival folyamatokat indukál, galvanizál; ilyen szempontból „nem törődik” a dallamokkal, azok megformálását a hangszeresekre bízta. Felméri, meddig ér a karmesteri pálcája hatásköre: meddig tud „megszólalni”, s mikor kell a formálást a szólistákra illetve szólamokra bízni.

Amikor apró agogikák veszélyeztették az együttjátékot, a biztonságos megoldást követte, „bevárta” a játékosokat. Ilyenkor kicsit billent a korábban motorikus mozgással életben tartott lendület, dinamikus-vitális sodra-menete a zenei folyamatoknak.

Talán a túlzott felelősségérzetből is adódott, hogy összességében elég komorra sikeredett az est alaptónusa; azaz kevés volt az oldott, belső mosolyt sejtető pillanat. A közönség figyelemmel követte az előadást, s a szimfónia tételei közötti beletapsolás vélhetően annak volt a jele, hogy könnyíteni szerettek volna a rájuk nehezedő súlyon, s oldottabban-lazítva akartak nekikezdeni a következő tételek hallgatásának.

Fittler Katalin

2011. szeptember 27. – Miskolci Szimfonikus Zenekar

Komlósi Ildikó és Marcello Giordani áriaestjét kísérni jött Budapestre a Miskolci Szimfonikus Zenekar, s nem lehet panaszkodni a szereplési lehetőségekre, hiszen a műsor 13 műsorszámából négyet ők játszottak. Verdi zene keretezte a műsort, közben Mascagni és Leoncavallo, valamint Bizet kedvelt operájából csendültek fel részletek, Marco Balderi vezényletével.

Siker, taps volt, közben is és az est végén is – sorjázta a ráadások, többet követelt ki,

mint amennyire az énekesek számítottak (Giordaninak műsorából kellett „ismételnie”). A Miskolci Szimfonikus Zenekar leggyakrabban vezető karmestere, Kovács László vezényletével hallható – ilyen szempontból érdekesnek tűnt, hogy ezúttal vendédirigenssel lépett fel. Sajnos, nem számoltunk be arról, hogy ezúttal más oldaláról mutatkozott volna be; felkészült produkciókat hallottunk – s készséget arra, hogy ténylegesen kísérjék az énekeseket (akár szólistaként, akár duettben). Csalódást jelentett a karmester, aki nem több figyelmet szentelt a részleteknek, mint ami afféle komolyzenei örökzöldeknek kijár. Miután tapasztalhatta, hogy felkészült együttessel van dolga, megelégedett azzal, amit-ahogyan játszanak, igényességnek, saját-elképzelésnek nyomát sem éreztetve. Az énekes számokat is afféle örömmel fogta fel, bármiféle irányító-összerendező felelősségtudat nélkül.

A hangverseny „meglepetése” a „rendezés” volt: kör alakú kivetítő lépett működésbe, rapszodikusan mutatva néha hangszereseket, többnyire pedig az énekeseket – fekete-fehérben. Közben alatta – kicsiben – tágabb horizonttal látszott mindaz, színesben. Tény, hogy van varázsa annak, hogy egészen közletről látunk egy hangszert-hangszert, hatásos lehet az énekesek mimikája, gesztusrendszere is (bár ennek erős hátulütője is van; amikor már-már kitapintható közelségbe kerül a garatmandula, s uram bocsá, még a nyál útja is követhető... Marcello Giordani egyértelműen csalódást jelentett; koncertpódiumon egyszerűen kevésnek bizonyult a gesztusrendszere, s maníros mozdulataival aligha tudta feledtetni hangi hiányosságait, az érzések kifejezésére alkalmatlan mimikáját. Színpadon mindez kevésbé lehet zavaró, s ha nincs a leleplező hatású kivetítő, talán itt sem annyira szembeötlő... Kétségtelen, a szerelmes férfi megjelenítésére nincs kidolgozott szem- és arcjátéka.

A nagy színpadokhoz szokott Komlósi Ildikó túldimenzionálta minden bejövételét és a siker fogadását, ami őszintétlenségről tanúskodott (ugyan miért kellett volna álmélkodnia a korántsem megtelt MüPa közönségének tetszésnyilvánításán?). Komolyzenei slágereket énekelt, ismert áriákat és duetteket – eközben sajnálattal kellett észlelnünk, hogy mennyire érzékeny műszer az emberi hang. A kopás ellen nincs orvosság – s ha ráadásul az is érződik, hogy némely fekvésben nem ura a hangjának a művész, csak sajnálkozhatunk azon, hogy miért is nem készült korábban sok-sok hangfelvétel, megörökítendő a művész aranykorát.

A zenekar kulturáltan kísért, nem elfedve az énekszólamokat. Ha mozdulataival kért valamit a dirigens, az megvalósult, akár agogikáról, akár tempóváltásról legyen szó. A szólistikus helyek általában rangjuknak megfelelően szólaltak meg, s a vonósszólamokra sem lehet panasz. Ugyanakkor, mindez feladat volt, munka, nem pedig lehetőség az örömmel élésre – legalábbis így érződött a nézőtérben.

Történt mindez néha különböző színű megvilágításban, miközben a játékosok nem mindig lehettek biztosak abban, hogy nem éppen őket veszi célba a kamera.

Káel Csaba rendezése talán csak helyet tévesztett; bizonyára sok olyan kisközség vagy városi művelődési ház van, ahol olyan közönség gyűlik össze, amelynek segítséget, támpontot, vagy éppenséggel kivételes élményt jelent a ráközelítő látványvilág. Aki beérte volna azzal a hatással, amit a zene vált ki, pontosabban, azzal a hatással, amit a felcsendülő részletek váltanak ki az előadói teljesítmények közvetítésével, azt zavarta ez a fekete-fehér, részletező járulékos látvány. Főleg, mivel kiküszöbölni csak úgy lehetett volna, ha az ember behunyja a szemét. Akkor viszont csökken a koncertélmény hatása is, amiben kétségkívül nagy szerepe van a látványnak.

A Miskolci Szimfonikus Zenekar azzal a jó érzéssel térhetett haza, hogy nem kell szégyenkeznie, méltó partnere volt a külföldi és a külföldön nevet szerzett magyar énekesnek. És minden bizonnyal megbecsüli (még jobban megbecsüli) vezető karmesterének részletekre kiterjedő kéréseit, instrukcióit, amelyek voltaképp elengedhetetlenek az igényes, kidolgozott muzsikáláshoz.

Fittler Katalin

2011. szeptember 29. – Savaria Szimfonikus Zenekar

Szokolay Sándor 80. születésnapja tiszteletére rendezett szerzői esttel kezdődött a „Korunk zenéje” 37. évadja. A Savaria Szimfonikus Zenekar, Vásáry Tamás vezényletével négy művet szólaltatott meg az utóbbi két évtized terméséből, egyikük ösbemutatóként csendült fel. A Vásárynak és a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának szóló ajánlással útjára indított „... ergo sum” című öttételes művel kezdődött a műsor, melyet a dr. Mádl Ferenc köztársasági elnök emlékére és tiszteletére írott, bibliai igéket és Bornemiza Péter prédikációs szövegeit hangokba öntő Istenes énekek követett, Kertesi Ingrid szólójával. A program legkorábbi darabjában, az 1993 decemberében befejezett Con-

certo két hegedűre című opuszban Kokas Katalin és Homoki Gábor volt a szólista, majd a sopronpusztai határátörés huszadik évfordulója emlékére írott Nyitány-fantázia töltötte be a finálé szerepét.

A felkérésre készült vagy belső indítatásból komponált műveket (a Concerto ajánlása lányának, Orsolyának szól) egyazon hit, meggyőződés hatja át. Jóllehet sokműfajú Szokolay életműve, nem alaptalanul tartják elsődlegesen operakomponistának. A drámai érzék a visszafogott tételekben is ott munkál, s a plasztikus megjelenítés szándéka. Szokás mondani, hogy Mozart hangszeres darabjainak megszólaltatásához lényeges az operái ismerete – nos, elmondható lenne ez Szokolay esetében is. Nemcsak azért, mert zenei nyelvében vannak olyan gesztus-dallamok, zárófordulatok, amelyek már-már egyértelmű szemantikai jelentéssel bírnak, hanem azért is, mert a különböző apparátusra való „felrakás” korántsem hangszerelési kérdés nála. S minél jártasabb valaki az életműben (akár előadóként, akár hallgatóként), annál plasztikusabban képes kihallani a leírt kottából a szerzői szándékot.

Vásáry értő vezényletével a Savaria Szimfonikus Zenekar kezd „ráérezni” Szokolay személyes hangjára. Az Ecce homóból és a Missa Pannonicából visszaköszönő zárlati formulák szakralitása átsugárzik a világi környezetben is, máskor a hangszerelés eleve sejteti a himnikus, korálszerű tónust. A vonós-unisonókon még van csiszolnivaló; a kottakép mechanikus pontossággal történő és a deklamálón megformált megszólaltatása néha hallható pontatlanságokat eredményez; két szemlélet viaskodik, s még csak készülöben a kompromisszum. A polifon jellegű, kánonszerű részletek kidolgozása azért kényes feladat, mert a zenekari művekben gyakran egész rövid szakaszokban kel életre ez a struktúra, tehát az első pillanattól elengedhetetlen a kamarazenei érzékenységű, tudatos muzsikálás. A szólistikus hangszeresek könnyebb helyzetben vannak, a nagyobb létszámú szólamokban nagyobb a pontatlanság veszélye. A Concerto esetében ideális volt a szólista-választás; Kokas Katalin kottaértelmezése, zenefelfogása inspirálóan hatott szólista-partnerére, s a vonóskarra is. A minden rezdülést teljes (színpadi) jelenléttel megjelenítő attitűd teljes gazdagságában mutatta fel mindhárom tétel érzelmi töltését is.

Az Istenes énekek komoly feladat a szólista számára, mivel nem elég érthető szövegmondással énekelni, hanem tekintettel kell lenni a régies nyelvezetből adódó szöveg-

értési problémákra is. Kertesi Ingridet néha a melodika vezette, ilyenkor önfeledten és gyönyörködtetően dalolt – máskor képes volt arra is, hogy a dallam köntösével feldíszített mondandót is közvetítse. A zenekar gondosan ügyelt arra, hogy dinamikailag ne fedje el az énekszólamot, s az színben akkor is „átjött”, ha az érthető szöveggel néha adós maradt. Szerencsére a hagyományosan megjelenő műsorfüzet tartalmazza a szövegeket, s egyszerre személyes hangú és informatív ismertetővel további ismeretanyagot ad a művekről.

A Korunk zenéje gazdag kínálattal rendelkező kortárs zenei fesztiválként indult. A kései utód az igényességet és a választékoságot őrizte meg a múltból. Az egykori közönségből magként megmaradt a szakmabeliek elkötelezett csoportja, s örvendentes módon feltűnnek az utód-jelöltek az ifjabb generációkból is.

A szerző személyes jelenléte is emelte az est fényét – s olyan légkör alakult ki, amely megerősíthette meggyőződésükben a szervezőket: érdemes szerzői esteket rendezni. Ha értékes a kínálat, van iránta érdeklődés.

Fittler Katalin

2011. október 7. – Savaria Szimfonikus Zenekar

A Szimfonikus felfedezések sorozatbeli szereplésre szánt magyar műsor (Kodály, Bartók, Veress) aktualitás következtében módosult, a Visegrádi Négyek tiszteletére összeállított cseh, lengyel, szlovák és magyar programmá. Az eredeti programból maradt Veress I. szimfóniája, az est első része Smetana-nyitánnyal kezdődött (Az eladott menyasszony), a folytatásban pedig Chopin ritkán hallható korai műve, a Rondo a la Krakowiak, továbbá egy Rajter-mű, a Suite symphonique kapott helyet. Maradt a tervezett dirigens (Medveczky Ádám), változott a szólista (Lajkó István lépett fel). A tényleges zenekari „megmérettetés” elsődleges szempontját a protokoll, a reprezentáció vette át. Érződött ez az előadókon is, a kompozíciókra való figyelés helyett a megszólaltatásra került a hangsúly. A nyitány esetében az ismertségre való hivatkozással felületes utánjátszással elégedtek meg, mintegy markírozva a kontrasztáló karaktereket. A Chopin-műben a táncnak kijáró ritmikus „tartást” keveselltem a kíséretben, egyszerűsmind a kísérés gesztusát, ami a szólistára figyelés intenzitásában tudott volna megmutatkozni. Lajkó István, akit az utóbbi időben örvendetesen gyakran hallhatunk, alaposan kidolgozott magánszólammal, a pódiumon

ritkán felcsendülő mű szépségeinek megcsillantásával emlékezetes pillanatokkal ajándékozta meg a közönséget. Ludovít Rajter 1933-ban komponált műve képviselte a szlovák zenét. Kicsit igazságtalan ez a választás a született szlovák szerzőkkel szemben, kiváltképp, mivel ezt még Budapesten Rajter Lajosként jegyezte, s voltaképp a kor magyar zenéjének jellegzetes vonulatába tartozik, a divertimento-, szvit- és szerenádtermés és a programszimfónia határvonalán helyezkedve el. Ugyanakkor mégis hálásnak kell lennünk műsorra tűzéséért, hiszen a '40-es évek közepétől a pozsonyi zenei élet fellendítésén – elsősorban karmesterként – munkálkodó muzsikuskultúránk alkatotévékenysége mindmáig szinte ismeretlen nálunk. A 2000-ban elhunyt Rajternek a '70-es évek végétől több vidéki város zenekara és közönsége tartozott köszönettel felejthetetlen koncertélményekért, sajnos a budapesti koncertéletbe való visszatérése (a '80-as évektől) kevés alkalomra korlátozódott. (Külön öröm, hogy szerzői CD-jét is megvásárolhatták ezen az estén az érdeklődők.) A Szvit nem támaszt speciális elvárásokat a zenekari muzikusokkal szemben; az elegáns stílusú darab kellemes hallgatnivalót jelent.

Veress Sándor I. szimfóniájából korábban már lemezfelvételt is készített a zenekar, általuk ismert tehát; a mindenkori közönség számára felfedeznivalónak ezt a művet kínálták már az eredeti műsorszövegben is – a megváltozott környezetben kicsit disszonánsnak hatott, hogy a japán császári dinasztia 2600 éves fennállása alkalmából komponált mű képviseli a magyar termést (még akkor is, ha a pályáját Svájcban kiteljesítő szerző e művét még idehaza írta). Mindenesetre, a zenekar ütőseinek lehetőségük nyílt az érvényesülésre, s mint a koncertet megelőző „Előhang” beszélgetéséből kiderült, egyúttal Medveczky Ádámnak is módja nyílt e művel való aktív találkozáásra.

Fittler Katalin

2011. október 16. – Budafoki Dohnányi Zenekar

A Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem ad otthont a Zene-Kép sorozat estjeinek, melyek sorában a nyitóhangverseny az együttes immár hagyományos filmzene-koncertjeinek folytatása. A műsor első részében Wagner-muzsikát hallhattunk, a Tetralógia olyan részleteit, amelyeket előszeretettel szokás betétzeneként is felhasználni (Az istenek bevonulása a Valhallába, A walkűrök lovaglása, Erdőzsongás, Napkelte és Siegfried rajnai utazása), a második

rész eredetileg klasszikus szerzők műveiből való filmzenéket ígért. Az előzetes beharangozás szerint „a szerkesztők kimondottan olyan műveket válogattak, amelyeknél a megszólaló zenéhez készült képi megfogalmazás a mélyebb megértést szolgálja”. A Wagner műrészleteket követően, a szünet után következett a látvány; a zenekar műsorait reklámozó filmhíradóval főszerepet kapott a vetítővászon. Igaz, a továbbiakban nem kizárólag klasszikus szerzők műveit hallhattuk, de a változatos összeállításra aligha lehet bárkinek panasza. Ráadásul, a Star Wars-rajongó fiatalabb hallgatók nagy öröme, meghívott vendégként megjelent az 501-es Légio Magyarországi Helyőrsége (a színpadon rövid happeningben ketten közülük megpróbálkoztak a vezénnyelssel is).

Figyelemfelkeltő program, a megtartandó és bővítendő törzsközönség ismeretében – maximális körülményekre vall. Ráadásul, a kivitelezés is „profi” (aki nem szereti a klipet, magára vessen)! Örömmel gyönyörködtem a 3. emeleti állóhelyeket zsúfolásig megtöltő fiatalokban – sokan talán csak a Star Wars kedvéért jöttek el, de bárhogy is volt, az eredmény az, hogy hallottak csaknem egy órányi Wagner-muzsikát (tudatosodhatott bennük, hogy némely részlet már korábban is ismerték, csak épp azt nem tudták, hogy Wagner-szerzemény), s annak hatása alól aligha vonhatták ki magukat. A többi tekinthető akár jutalomjátéknak, elsősorban a fiatal hallgatók számára.

Ugyanakkor, korántsem könnyű feladatot vállalnak ilyenkor az előadók, hiszen élőben (a koncertek pillanatnyi hibalehetőségeivel) kell olyan élményt adniuk, amely felveszi a versenyt a korábban felvétellel ismert zenék minőségével. Kétségtől a legigényesebb a Wagner-részletek egymásutánja, amikor aligha van idő a részletek között lazítani, engedni a koncentrációból. Rendkívül jó iskola viszont abból a szempontból, hogy minden zenekari játékosnak teljes intenzitással kell részt venni a zenei folyamatokban – s ha ilyen feladatokon „edződik” valaki, remélhetőleg, máskor sem szorítkozik szólam hangjainak pusztá lejátszására. Amikor Hollerung Gábor áll együttese élén, mindig tudja lelkesíteni muzikusait, érezhetően inspirálja a játékosokat. De minden bizonnyal többet, zeneileg igényesebb részleteket-nüanszokat tud kérni, ha kizárólag a megszólaltatandó zenére koncentrállhat.

Ami az előzetes programokból kimaradt, azt pótolta a karmester az egyes részletek felkonferálásakor, így megtudhattuk, hogy több műsorszám esetében a feldolgozás

Werner Gábor munkája (aki egyébként a zenekar karmestere, s a MÁV Szimfonikus Zenekar csellistája). Az est valamennyi közreműködőjének köszönhetően olyan produkció született, amelyet bármely korosztályhoz tartozó hallgatója a magáénak érezhetett.

Fittler Katalin

2011. október 20. – MÁV Szimfonikus Zenekar

Miután előző este a MüPában a „Liszt minden tekintetben” sorozat „Cigányzenétől a rapszodiáig” című koncertjén Mocsári Károlyt kísérve Liszt Magyar fantáziáját játszotta, emlékezetes-szép hangversenyt adott a Szent István-bazilikában a MÁV Szimfonikus Zenekar. Méltán illik e produkcóra, hogy Liszt Ferenc-emlékhangverseny. A Krisztus oratórium részletét (Tu es Petrus) követően a Koronázási mise szerepelt a műsoron, a Szent István Bazilika Kórusa és a Budapesti Kórus, valamint szólisták közreműködésével. A templomi koncertektől jogosan tart közreműködő és előadó egyaránt, mert rendkívül ritkán van lehetőség annyi próbára, hogy az előadók alkalmazkodni tudjanak az akusztikához. Ezúttal a Bazilika Kórusának karigazgatója, Fehér László vezényelt, s az ő „helyismerete” egészen kivételes élményt eredményezett: nemcsak hogy „nem zúgott össze” a hangzás, de kifejezetten élvezetes volt a hangulatokat híven visszaadó hangszínek gazdag palettája.

Mozdulatait nézve, feltűnt az esetenkénti „szögletesség”, amikor pillanatokra szinte leállította a zenei folyamatokat – de a hangzás őt igazolta; a felkészült énekarok magától értődő természetességgel formálták a motívumokat, s a pregnáns kontúrozás következtében jól érvényesültek az artikulációs finomságok. A zenekar időről-időre bebizonyítja, hogy érzékenyen kísér szólistát és kórust egyaránt. Ezt tette koncertünkön is. És aligha hagyhatjuk említés nélkül a koncertmester, Trejer István gyönyörű hangon megszólaltatott szólóit.

Ismét bebizonyosodott, hogy milyen hatásosak az unisonók, akár énekhangokon, akár instrumentálisan (vagy a tutti-tömbökben). Az énekes szólisták (Wittinger Gertrúd, Bakos Kornélia, Molnár András és Tóth János) ténylegesen protagonistái voltak nemcsak az előadói együttesnek, hanem eszmei értelemben annak a közösségnek, amelyet a muzikusok és a hallgatók alkottak. Mert a közönség – közösséggé vált. Nem véletlen, hogy az egyórás műsor végén elmaradt az oly gyakori tülekedés a

kijáratnál, tehát, a zene hatása nem ért véget a kicsendülő záróakkorddal.

Fittler Katalin

2011. október 26. – Nemzeti Filharmonikusok

Az '56-os forradalom előtti tisztelgés és a közelgő Halottak napjának hangulata lengte be a Nemzeti Filharmonikusok október 26-i hangversenyét. A műsorválasztás – ahogy azt már Kocsis Zoltántól megszokhattuk – aktualitása mellett igényes és vonzó is volt. Az est nyitányaként Csíky Boldizsár Gulag című, egytételes zenekari műve, majd Sosztakovics I., Esz-dúr gordonkaversenye (op. 107) hangzott fel, a koncert második felét pedig Mozart Requiemje töltötte ki.

Csíky 2008-ban keletkezett, szimfonikus emlékműnek nevezett alkotását a túlélőktől hallott beszámolók inspirálták. Nem csoda, ha sötét színű volt a kompozíció, melyben elsősorban a mély hangszerek domináltak. A mű a csellók nyolchangos ostinato dallamával indult, melyhez a később csatlakozó hangszerek a diszsonanciákkal, a hirtelen dinamikai váltásokkal együtt meghatározták a mű alaphangulatát. Mintha egy dokumentumfilm jelenetei peregtek volna hangokba öntve. Szomorúság, fájdalom, és – az oboaszóló üzeneteként – a végtelen magány kiáltása hallatszott ki a partitúrából. A záró szakaszban a sötét szín egy újabb árnyalata, a hangszerek melletti férfikar idézte meg a 130. zsoltár kétségbeesett könyörgését – De profundis clamavit (A mélységből kiáltok hozzád, Uram). Kocsis Zoltán zenekarának sikerült megteremtenie a darab különös, nyomasztó atmoszféráját. Az előadást jelenlétével megtisztelő zeneszerző messzeemenően elégedett lehetett művének interpretálásával.

Sosztakovics műve látszólag nem illeszkedett a hangverseny két pillérművének tematikájához, ám ha arra gondolunk, hogy a zeneszerző a Szovjetunió lelkileg megnyomorított, agyoncenzúrázott, épp ezért sokat szenvedett zeneszerzője volt, nagyon is helyénvaló e kontextusban a klasszikus műsorrendet követve egy Sosztakovics-versemű megszólaltatása. A csellóirodalom egyik legnehezebb koncertjének szólóját az örmény születésű Suren Bagratuni tolmácsolta – kiválóan. Bár kottából játszott, ez nem mutatkozott meg játékán: nem bújít bele a kottába, ez csak afféle biztonsági hálólként szolgált számára. Játéka letisztult, szinte eszköztelen volt, de éppen ez az egyszerűségre törekvés volt előadásának egyik

nagy pozitívuma. Mivel a szólóhangszer in medias res indít, tehát nincs zenekari bevezető, már az első perctől rácsodálkozhattunk Bagratuni gyönyörűen képzett csellóhangjára. Játéka rendkívüli módon virtuóz volt, de nem elsősorban a briliáns gyorsasággal megszólaltatott passzázatok okán, hanem hangszínének sokfélesége, eseménydús dinamikai váltásai, lágy, puha pianói és magvas fortéi miatt. A második tétel utáni, külön tétellel terebélyesedett cadenza során nagyszerűen építette fel a tétel dramaturgiáját, a tételt összefogó nagy ívű fokozást. Hasonlóan emlékezetes marad interpretációjában a zárótétel vad, torz táncának megkapó előadása is. Kocsis bámulatra méltó fegyvelmezetséggel kísért, zenekara mindig annyit tett hozzá a szólista játékához, amennyire éppen szükség volt. A kürtös teljesítménye külön is kiemelendő, aki többször is – a lassú tételbeli kürt-cselló motívumcsere okán tematikusan is – egyenrangú partnerévé vált a szólistának. Jó lenne, ha a máskülönbben informatív műsorfüzet – hasonlóan néhány más hazai együtteshez – közölné fellépő zenekari művészei nevét is. Megérdemelnék.

A szünet után Kovács Géza főigazgató kért szót: a zenekar „családi ünnepségre” invitált. A Nemzeti Filharmonikusok és a Nemzeti Énekkar ugyanis ez évben is megválasztotta tagjai közül az Év Művészt, valamint az Év Énekesét. A megtisztelő címet idén Koó Tamás gordonkaművész, illetve Gavodi Zoltán tenor-énekművész kapta meg.

A második féldőt kitöltő Mozart-gyászmise összefogott, megbízható előadásban hangzott el. Kocsis friss tempókat diktált, ami talán csak a Kyrie tételben tűnt soknak, ahol az egyébként végig magas színvonalon teljesítő kórus számára ebben a tételben túlgyorsnak bizonyult a tétel sodrása. (A zenekar és énekkar kisebb szinkronhibái az Offertoriumban is észlelhetők voltak.) Ez azonban semmit nem von le a szép pillanatokból. Csak néhány kiragadott részlet. Éppen a Kyrie-ben – talán épp a feszített tempó hatására – hihetetlen hatása volt a generálpauzának. A Dies irae hátborzongatóan félelmetesen szól, megrendítő volt a Lacrymosa is. Hibátlan volt a Tuba mirum harsónaszólója és remekeltek az énekes szólisták is. Rácz Rita, Németh Judit, Pataki Adorján és Cser Péter énekük érzelmgazdagsága mellett tiszta intonációjukkal és érthető szövegmondásukkal is hozzájárultak az előadás sikeréhez. (Egyedül Pataki Adorján latin kiejtése hagyott kívánnivalót a judicetur és az in luce szavakban, melyeket olaszosan, cs-vel ejtett.) A szólisták az igényes egyéni

megszólalásokon kívül nagyszerű kamaramuzsikuskoknak is bizonyultak: az együttes megszólalásokkor a négyféle hangszín ki-egyenlített szót egymás mellett. A zenekar tökéletesen adagolt hangzásarányokkal, remek összjátékkal, tudása legjavát adva szólaltatta meg karmestere elképzeléseit. A hangverseny pedig ezúttal nemcsak az előadással, hanem a választott művek miatt is megérintette a hallgatót. Érdekes, elgondolkodtató est volt.

Kovács Ilona

2011. október 29. – Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara

Mivel Christoph von Dohnányi lemondta a két fellépést, módosult az Erkel- és a Mahler-bérllet nyitókoncertjének műsora; így Ligeti Kettősversenye és Brahms Német requiemje helyett Verdi Requiemje került előadásra. A gyakran hallható, méltán népszerű kompozíció megunhatatlan – s amikor ihletett tolmácsolásban csendül fel, elementáris hatást tesz hallgatójára. Így történt ezúttal is, a kiváló vendégkarmesternek köszönhetően. Ion Marin munkásságát a hazai zenebarátok elsősorban felvételeinek köszönhetően ismerik; neve a fővárosi koncertlátogatók közül a Budapesti Fesztiválzenekar közönsége számára sokatmondó. Teltalát volt a karmester és a műsor „összehozása”: a közelmúltban tokiói zenekar élén vezényelte nagy sikerrel.

Marin számára érezhetően fontos ez a kompozíció. Nem elégedett meg azzal, hogy több-kevesebb egyéni elképzelésével gazdagítsa az előadást, hanem óriási lendülettel törekedett a művész hangzó életre keltésével. Ebből adódott, hogy figyelme elsődlegesen a freskóra irányult, amely fokozatosan alakult ki a tételek egymásutánjából, s zenei részletkérdésnek minősített megannyi technikai szempontot (nem lehetett nem észrevenni a rendszeresen pontatlan kezdeteket – de aligha kívánta volna bárki, hogy pedáns legyen a megszólaltatás, amikor ezúttal lélettel telt meg a muzsika valamennyi alkotórésze). Annyira szuggesztív elképzelését, hogy önmaguk felülmúlására készítette a muzsikuskokat. Sikertörténet, hogy a vonósszólamok ne technikai feladatokat oldjanak meg, hanem drámai erővel kifejezzék azt, amit a hangok sugallnak. Nem tudom, az operaház falai között mikor hallottam ennyire kifejező muzsikálását. Mindennek, ami-ahogyan megszólalt, funkciója és jelentése volt. Soha nem pusztán az előírásoknak engedelmességgel választottak dinamikát, s ebből adódóan ég és

föld választotta egymástól a különböző zenei környezetben hallható pianókat vagy fortékat. Volt visszafojtott (lélegzetvisszafojtásra készített) piano/pianissimo, volt meghitt-bensőséges suttagás, távolból idehangzó melódia – és volt statikus meg dinamikus forte, sőt fortissimo. Térbeli, sokdimenziós csoda lett a hangzás, s ebben jelentős szerepe volt a Magyar Állami Operaház Énekkarának is (csak néha érződött, hogy instrukciót követnek, általában magukévá tették a karmesteri kéréseket, s így magától értetődő természetességgel valósították meg szólamaikat, amelyek – egészen ritkaságszámba menően – mindig arányosnak hatottak).

Marin nemigen hagyott időt a tételek között regenerálódásra, lazításra. Koncentrációja örömdetes ragályos volt – nemcsak az előadók voltak partnerei, hanem a hallgatóság is. Ennek következtében a részlet-szépségek összességükben, hatványozott hatást tudtak elérni. Remekül érvényesültek a mű feszültség-viszonyai, épp ezért a nyugalmas pillanatok kivételesnek számítottak. A kontrasztgazdag zenélésnek köszönhetően sikerült megteremteni a romantikus életérzést, és így a Requiem ezúttal megtalálta az utat a hallgatóság szívéhez is.

Lehet egy előadás bármennyire tökéletes, a koncertlátogató számára (általában) fontos, hogy személyesen érdekeltté válhasson – s ennek egyik eszköze a megszólíttóság, a „közvetlenség”, ami természetesen többféle módon alakítható ki. Hitem szerint a romantikus szerzők kódolták ezt az üzenetet partitúráikban, csak épp előadói fogékonyság és érzékenység kell az értő olvasat kialakításához.

Marin vérbeli operakarmester is, aki dallam és kíséret viszonylatban formál. Megkövetelte ezt a sajátos kamarazenei érzékenységet, elsősorban a basszusjátékos hangszerektől. Szívesen lelkesít a dallamok kifejező megszólaltatására, de mindig volt figyelme arra, hogy ne engedje mechanikussá válni például a csellószólam kísérőanyagát. Jól időzített odafordulás, néhány gesztus – és máris megváltozott a tónus. Általában rajzol, ütni ritkán üt, csak amikor a pontos megszólaltatás érdekében elkerülhetetlen. Amikor egy fuga vagy imitációs szakasz „löttyögni” kezd, azonnal beavatkozik, visszaterelve valamennyi szólamot a kívánt tempóba. A több szakaszból álló tételeken belül nem valamiféle rigorózan tartott, mechanikus tempókat választott, hanem bármikor kész kisebb-nagyobb tempómódosításra, az életszerű szabadság állandó élményével ajándékozva meg hallgatóságát.

Inspiráló lehetett Marin irányításával énekelni a szólistáknak is. Kolonits Klárának a zárószakaszban köszönhattünk felejthetetlen pillanatokat, amikor a kórus protagonistájaként, egyszersmind a már-már közösséggé vált közönség szószólójaként énekelte a fohászt. Ideális partnere volt Gál Erika – az oktáv-unisonók egészen kivételes élményt jelentettek (Agnus). Emlékezetes a Recordare, az érezhetően egyre érzékenyebb cselőszóval. Fekete Attila átütő tenorja időnként indokolatlanul került előtérbe; mintha az énekes a legmagasabb régióban nem tudná dinamikailag kontrollálni a hangját. Olykor szándékolatlanul is háttérbe szorította a basszista Fried Pétert, aki ebben a környezetben nemegyszer tűnt nemcsak visszafogottnak, de kevésnek, erőtlennek is (Confutatis). Fekete Attila remeklése a Hostias lélegzetelállítóan szép hangütése.

A zenekar egésze fogékonyak bizonyult Marin irányításmódjára; a hegedűk éteri magasságot érzékeltettek testetlen tremolóikkal, a tutti-hangzás pedig metafizikai dimenziókat sejtetett.

Az előadás egyszerre volt szakrális és profán, mindkét szféra meggyőző erővel hatott. Aki átadta magát a műnek, annak felemelő élményben volt része. *Fittler Katalin*

2011. október 31. – Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara

Két nappal később: más helyszín, más karmester, más koncertmester – más műsorral. A „Szimfonikus felfedezések” programjába ezúttal igazi ritkaság is került, ráadásul, a műsorösszeállításban tudatos gondolati megtervezettség is érezhető. Annál bosszantóbb, hogy sem a négy koncert közös ismertetőfüzetéből (amely ezúttal minősíthetetlenül semmitmondó!), sem egyéb forrásból nem jutottak elemi információkhoz a hallgatók. Sovány vigasz, hogy a hangverseny előtt egy órával Előhang címmel beszélgetésre került sor a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben – régi tanulság, hogy csak kevesek engedhetik meg maguknak, hogy már fél 7-re odamenjenek, meghallgatni az előre kiszámíthatatlan színvonalú rövid beszélgetést. Ezt nem lehet és nem is szabad kizárólagos információs forrásként számontartani! Arra sem lehet hagyatkozni, hogy a MüPa honlapján ki-ki megtalálhatja (legfeljebb utólag!) a viszonylag kielégítő információkat.

Beethoven Egmont nyitányát követően a vezénylő Kovács Jánosé és a besiető fiatal hölgyé az érdem, hogy nem csattant fel a

taps. Hamarosan kiderült, hogy énekesnő lépett pódiumra, aki Klärchen két dalával a kísérőzene részleteit adta elő. Eztán eltűnt – a közönség ekkorra már tanácstalanságba dermedt –, majd további két zenekari tétel következett a kísérőzenéből (Klärchen halála és a zárótétel), s ekkor végre lehetett tapsolni. Sokak számára könnyen örök rejtély maradhat, hogy a dalokat kotta nélkül, érthető szövegmondással éneklő szoprán Kriszta Kinga (akinek a fővárosi bemutatkozására tavaly januárban került sor a Vígszínházban, Mozart Varázsfuvolájának Papagena szerepében).

Bartók Kossuth című „szimfoniai költeményével” folytatódott a műsor, amelyet örvendetes módon több zenekarunk is megszólaltatott a közelmúltban. Az igazi ritkaság a szünet utánra maradt, egy másik Kossuth-szimfónia, Moór Emánuel műve. Sokak számára teljesen ismeretlenül cseng a szerző neve, másoknak akár hangzó emléke is lehet életművéből, hiszen nemrégiben jelent meg, Szabó Péter és Krausz Adrienne remek előadásában három gordonka-zongora szonátájának CD-felvétele. Hiánypótlásként néhány adat, utólag: Brahms hatása érződik a nála három évtizeddel fiatalabb Moór zenéjén, aki Budapesten Volkmann-nál, Bécsben többek között Brucknernél tanult zeneszerzést. Bartók születésének évében lett a szegedi konzervatórium tanára, majd hamarosan zongoristaként indult koncertturnéokra. Házasságát követően 25 évesen brit állampolgár lett, 28 éves korától Svájcban élt. A zongoraművész-zeneszerző (aki több művet komponált Casalsnak) feltaláló is volt, kétmanuális instrumentumát (Duplex-Coupler Grand Pianoforte) több zongoragyártó cég is megépítette. Gazdag életművében nyolc szimfónia szerepel, közülük a harmadik „In memoriam Kossuth”, a Kossuth halálát követő évben, 1895-ben készült. Nem lett volna hátrányos ezt előre tudatni a hallgatókkal, hogy ezzel az információval gazdagabban tudják stilárisan „elhelyezni” a két Kossuth-darabot. Alig egy évtized választja el ugyanis a két művet. A műsor tehát telitalálat a „szimfonikus felfedezések” célkitűzéséhez, valóban felfedezhattünk magunknak szerzőt, kompozíciót. A Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara azonban mintha nem érezte volna ennek kivételes jelentőségét. Olajozott együttműködésük kedvelt karmesterükkel korántsem eredményezett lélegzetelállító pillanatokat, egyik kompozícióban sem. Igazi romantikus nagyzenekari létszámmal kissé bombasztikusnak hatottak tolmácsolásukban Beethoven kísérőzenéjének téte-

lei, a Bartók-műben a hangszerelésből adódóan is csak mérsékelt dinamikai skála mentén haladtak, s valljuk meg, a Moór-művel sem tudtak sokat kezdeni. Újdonságot (értsd, technikai vagy zenei kihívásokat) alig találván benne, lejátszották a szólamokat. Kovács János vezényletében is eluralkodtak a sztereotíp mozdulatok. Hogy ténylegesen nincs több drámai töltés a tételekben, vagy csupán ezúttal nem jutottak még kifejezésre, nem dönthető el egyértelműen. Mindenesetre, békés-nyugodt, kiegyensúlyozott művet hallottunk, amely nem sejtet sem mélységeket, sem magasságokat. A kolorit feltűnő színeit a rézfúvósoknak köszönhattuk, a tetszetőségről a néha harsány hangzás igyekezett gondoskodni. A hallgatóság meglepően lelkes tetszésnyilvánításban részesítette a művet. Tekintsük ezt a ritkaságért kifejezett köszönetnyilvánításnak – s adjon ez kedvet a zenekarnak, hogy mind több lelkesedéssel fedezzen fel, akár pusztán repertoár-bővítésként, rég, vagy akár sohasem hallott darabokat. Mert rendkívül fontos, hogy ne csak a jéghegyek csúcsait lássuk – a környezet elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy értékeljük nagyságukat, magasságukat. *Fittler Katalin*

2011. november 8. – Nemzeti Filharmonikusok

Smetana Hazám című szimfonikus ciklusát kínálta a Ferencsik-bérlet második estje, a cseh zeneszerzők és művek iránt elkötelezett dirigens, Libor Pesek vezényletével. Terjedelmét tekintve zóna-adag (még szünettel is) a mamut, illetve maratoni programokon edződött hallgatóság számára. A műsorválasztás jogosultságát az adja, hogy a hat szimfonikus költemény különböző mértékben ismert, s így a ritkábban hallható darabokkal való behatóbb ismerkedésen túl a ciklus egészéről is képet alkothatunk magunknak (ez utóbbi még jobban érvényesült volna, ha egyvégtében, megszakítás nélkül csendül fel a hat tétel).

Zenei anyanyelvét értőbben tolmácsolatni érkezett a karmester, ha úgy tetszik, rendezői utasításokkal látni el a mű forgatókönyvét. Kiváló együttesről lévén szó, a „kozmetikázást” tekinthette fő feladatának, s biztos lehetett abban, hogy „bőrgyógyászati” beavatkozásokra nem lesz szükség. Azt a bizonyos „anyanyelvi pluszt” legkönnyebben a Moldvában észlelhette a hallgató, a komolyzenei örökzölddé minősíthető, ám gyakran elcsépelet tételben. A többször felhangzó vezető dallam formálásának

nyomon követéséhez nem szükséges különösebb zenei felkészültség. Van olyan elképzelés, amely mindig változatlan szépségében ragyogtatja fel a melódiát, máskor interpretációs szabadság érződik. Az emelkedő dallam tetőpontján hangismétlés szerepel. E két hang egymáshoz való viszonya karakterformáló hatású. Más a motívum hangulata, ha az első súlyosabb (a megérkezés, a csúcspont tényét rögzítendő), ha mindkettő hangsúlyos (befolyásolja a folytatást, egyenletes lépő menetet indít be), ha játékmódjakkal a fennsík tágasságát sejtetik, s még lehetne sorolni a lehetőségeket. De hasonlóképp fontos az is, hogy valamennyi újbóli megszólaltatás „jelen idejű” legyen, akkor is, ha a zenei képalkotást tekintve másnyilván megvilágításba került. Peseknek hála, rangos zenekarunknak egyáltalán nem derogált a populáris játszanivaló, mondhatni, odaadón szólaltatták meg a programtételt. De a karmester már korábban megnyerte magának a muzsikásokat, a hallottak alapján már az első frázissal. A Vysehrad tételt kezdő hárfaaakkordok múltidézésre invitáltak, valamennyi előadó részvételével. Pesek nem a zenekart irányította, hanem – a szeretett mű alapos ismeretében – azt akarta elérni, hogy a hangszercepcorok ideális arányaival az a hangkép jöjjön létre, amelyet a partitúra rejt. Nem dinamikai arányokkal manipulált, hanem mindig azt tudatosította az előadónak, hogy mikor kié a legfontosabb zenei anyag. Odafordulásai nyomán olyan motívumok váltak hangzó valósággá, amelyek máskor beleolvadnak az összhangzásba – tehát, az est során egy-egy játékos vagy szólam sűrűn érezhette magát protagonistának. Ez a fajta tartalmi aktivizálás változatos hangszínekhez vezetett, térbeli kaleidoszkóphoz. Lehetetlen felsorolni, hány hangszerre, szólamra villant egy-egy tétel során a figyelem reflektora! A karmester, aki több hangszer játékos (zongorán kívül gordonka és harsona), tisztában van azzal, hogy más-más előkészítést igényel a vonós és a fúvós hangindítás – és azzal is, hogy mindig „teli tüdőből” érdemes indítani a szép dallamokat. Odafordulásakor „lélegezteti” a játékosokat, s a melódiák őt igazolják. Különlegesen szép pillanatokot éltünk át a negyedik tételben (Cseh erdőn és mezőkön), annak ellenére, hogy itt az egyébként éteri szép hangszínt produkáló hegedűsök szólama – a környezethez képest – meglehetősen pontatlan összejátékot produkált. Ha röviden jellemeznem kellene az interpretációt, azt mondanám, elhithető erejű volt. Vonatkozott ez a tempókra is, amelyek ke-

retében mindig ki tudott bontakozni a hangzás, játékosok és hallgatók számára egyaránt követhetően. Himnikusan a magasba ívelt a ciklus kicsengése, érezhettük, hogy „így kerek” a mű. Tulajdonképp a program is, habár nem lett volna érdektelen még valamit hallani a vendégkarmester és a Nemzeti Filharmonikusok közös produkciójaként.

Fittler Katalin

2011. november 18. – Miskolci Szimfonikus Zenekar

A Művészetek Palotája a hazai professzionális zenekarok számára immár hagyományosan meghirdetett Szimfonikus felfedezések sorozatában 2011. november 18-án a Miskolci Szimfonikus Zenekar lépett fel. Műsoruk első felében két versenymű – W. A. Mozart B-dúr hegedűversenye (K. 207) és Kovács Zoltán Kettősverseny trombitára, harsonára és zenekarra című kompozíciója csendült fel, majd a szünet után Weiner Leó hangszerelesében a romantikus zongorairodalom egyik csúcsteljesítménye, Liszt h-moll szonátája.

Öt hegedűversenyének komponálási idején Mozart csupán néhány évvel volt idősebb, mint az est nyitódarabjának szolista, a most tizenhat éves Soós Máté, aki jelenleg Perényi Eszter tanítványaként a Zeneakadémia előkészítő tagozatának hallgatója. A B-dúr hegedűverseny a többi négyhez képest viszonylag ritkán hallható hangversenyen, talán mert – ahogy arra nem egy Mozart-életrajz rámutat –, bár technikailag sok izgalmas játszanivalóval szolgál, még nem hordozza azt a zenei elmélyültséget és szervezethez, mint az ezt követő négy hegedű-concerto. Tökéletes választás tehát egy olyan – a hangszerét korát meghazudtolóan máris magabiztosan uraló – ifjú muzsikustól, akinek a művet előadva bőven nyílik lehetősége a virtuozításra, de a mű viszonylagos érzelmi könnyedsége okán nem eshet abba a csapdába, hogy túlértelmezi vagy éppen felületesen elnagyolja a darab eszmei mondanivalóját. Soós Máté minden tekintetben hozta a tőle elvárható maximumot. Hegedűhangja markáns, és – az első tétel kissé merev megformálása után – szép pillanatok születtek a lassú tételben, valamint a zárótétel lendületes interpretálása során is. Bár előadása még inkább egy csillogó ötösrre teljesített vizsgaelőadás, semmint egy minden tekintetben kiértelt produkció érzetét keltette, annyi bizonyos, hogy Soós Máté ígéretes tehetség, aki a legjobb úton halad afelé, hogy csodakamaszból csodafelnőtté váljon.

Az első félidő másik koncertójának megszólaltatásához a Mozart-versenyzhez elegendő karcsúsított szólamok után már a teljes zenekar színpadra lépett. Kovács Zoltán Kettősversenyében ugyanis különleges effektusok, színek kavalkádjával találkozik a hallgató. A két szólóhangszer kiemelése mellett a darab sajátossága a nyilvánvaló ütőhangszeres dominancia, mely már az 1. tétel lassú bevezetőjének félelmetes timpani szólamaiban is megjelenik, és előrevetíti a zárótétel ütőhangszeres szólóblokkjait, egyben rögtön megelőlegezi a kompozíció sajátos, karakterekben gazdag hangulatát is. A méltóságteljes, pontozott ritmusú fanfárszerű első témát mindkét szólóhangszer bemutatja, majd ennek kibontásával elmélyült párbeszéd következik a szolista és a zenekar között. A nyitótételre jellemző sokszínűség, a kifinomult kontrasztok által teremtett belső dinamizmus a kompozíció egészen végigvonul. A két szolista – Horváth Bence (trombita) és Fejér András (harsona) – előadása érzékenyen követte a mű dramaturgiáját, játékuk szuggesztív volt, rámutatott a versenymű értékeire. A mindvégig elsőrangúan kísérő miskolci együttes is sajátjának tekintheti a művet (még akkor is, ha a zeneszerző 2007-ben a Debreceni Filharmonikus Zenekar felkérésére komponálta meg, és lemezre is a debreceniek vették fel). A zenekart és a két briliáns szolista a koncerten jelenlévő zeneszerzővel együtt a kortárs művek előadása utáni egyáltalán nem szokványos, hosszan tartó vastaps köszöntötte.

Az est második felében a zenekar végre ki-lephetett a kísérő szerepköréből: Weiner kései alkotói korszakának grandiózus alkotása Liszt 1852–53-ban komponált h-moll szonátájának zenekari átírata, mely Weiner lenyűgöző hangszerelesési technikájának szép példáját mutatja. E sokáig csak kéziratban hozzáférhető zenekari letétet world premierként – több más Weiner-kompozícióval együtt – a miskolci zenekar rögzítette a Hungarotonnál a közelmúltban. Hallhatóan kézben volt a darab, bár előadása nem volt makulátlan: kissé bátortalanul indult, és volt néhány elnagyolt belépés. A későbbiekben azonban „kivirágzott”, volt lendülete, íve a darabnak és sok szép szóló örvendeztette meg a hallgatót. Kovács László kiválóan összefogta a darabot, világos elképzeléseit maradéktalanul megvalósította együttesével, amelynek tagjai látható kedvvel és lelkesedéssel játszották az új színekkel és karakterekkel felruházott zongoraszonátát.

Kovács Ilona